SETSCI Conference Indexing System,
Volume 3 (2018), 1464-1471

ISAS 2018-Winter
2nd International Symposium on Innovative Approaches in Scientific Studies
November 30 – December 2, 2018, Samsun, Turkey

TÜRKİYE'DE MÜTERCİM TERCÜMAN YETİŞTİRME PROGRAMLARI VE SORUNLARI

Öğr. Gör. Abdullah BALLI
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
Mütercim-Tercümanlık (Arapça) Anabilim Dalı
ANKARA/TÜRKİYE

abdullahballi@gmail.com

Sunum Türü: Sözlü/Tam Metin

ÖZ - *Bu çalışmada, Türkiye'de uygulanmakta olan mütercim tercüman yetiştirme programlarının yenilikçi yaklaşımlar ışığında incelenmesi ve değerlendirilmesi, hali hazırda uygulanan programların, çevirmen istihdam eden kurum ve kuruluşların beklenti ve ihtiyaçlarını ne ölçüde karşıladığına yönelik tespitlerde bulunulması ve mevcut programlardaki temel sorunların tanımlanması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede öncelikle mütercim tercümanlık programları taranmış, daha sonra çevirmen istihdam eden belli başlı kuruluşların temel beklenti ve gereksinimleri hakkında bilgiler verilmiştir. Son olarak, programların belli başlı sorunları tanımlanmış, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Arapça Mütercim Tercümanlık Bölümü Öğretim Müfredatı örneği ele alınarak, mütercim tercümanlık programlarından mezun olacak öğrencilerin mesleki yeterliklerinin iş dünyasının beklentilerini karşılama düzeylerinin mümkün olan en üst düzeyde artırılması ve için genel çerçevede yenilikçi yaklaşımlardan bahsedilmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur.*

Anahtar kelimeler: *Eğitimde planlama, öğretim programları, yükseköğretim, mütercim-tercümanlık*

INTERPRETING AND TRANSLATION EDUCATION PROGRAMS IN TURKEY AND PROBLEMS

Abstract - *In this study, Its aimed that examining in the light of the innovative approaches of interpretation departments education program which is being implemented in Turkey and evaluation of already implemented programs, in terms of the level of its meeting the expectations and needs of organizations and institutions employing interpreters and translators and its intended to define the major issues in the current programs. In this context, firstly, interpreting programs were scanned and then some information was given about basic expectations and requirements of the main institutions employing translators. Finally, the main problems of the programs are defined and by discussing the example of the curricula of Yıldırım Beyazıt University Department of Arabic Translation-Interpretation, the suggestions -towards to increase the professional qualification of the students who will newly graduate- are presented in the light of innovative approaches on a general context.*

Keywords: *Education planning, curriculums, higher education, translation-interpreting*

GİRİŞ:

Üniversiteler kalkınmanın kaynağını oluşturan bilginin en üst düzeyde bilimsel yöntemlerle üretildiği, toplandığı ve yayıldığı kurumlar olarak ülke kalkınmasında ihtiyaç duyulan yeni teknolojilerin ve insan kaynaklarını yetiştiren yükseköğretim kurumlarıdır.[1]Yükseköğretimin her bir programı ilgili sahada teknoloji ve insan kaynağı yetiştirmeyi hedeflerken, Mütercim-Tercümanlık lisans programlarının Türkiye'de ve Yurt dışında resmi veya özel bütün kurum ve kuruluşlarda Mütercim Tercümanlık mesleğini sözlü ve yazılı olarak başarıyla yürütebilecek nitelikte mütercim tercümanlar yetiştirmeyi temel amaç olarak benimsediği görülmektedir. [2]

Bu çalışma Türkiye'de çeviri bilim uygulamaları ışığında geliştirilen akademik söylemler çerçevesinde hazırlanmış önemli mütercim tercümanlık programlarını ele alarak benzer diğer mütercim tercümanlık programlarının genel izlencesinin neler olabileceği sorusuna cevap aramayı, mütercim tercümanlık eğitimdeki muhtemel sorunların neler olabileceğini tanımlamayı ve değerlendirmeyi, uygulanmakta olan programların, çevirmen istihdam eden kurum ve kuruluşların beklenti ve ihtiyaçlarını karşılamak için hangi izlencelere sahip olması gerektiğine yönelik genel tespitlerde bulunmayı ve uygulamadaki sorunlar karşısında çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın evren ve örneklemini Türkiye'de bulunan önemli devlet üniversitelerinden seçilen muhtelif dillerde mütercim tercümanlık programları oluşturmaktadır. Bu kapsamda ülkemizde kurulan mütercim tercümanlık bölümlerinden olan Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Arapça Mütercim Tercümanlık lisans programı, Hacettepe Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık lisans programı, İstanbul Üniversitesi Almanca Mütercim-Tercümanlık programı ele alınmış ve izlencelerin genel özellikleri ortaya konulmuştur. Mütercim tercümanlık bağımsız bir uzmanlık alanı ve disiplin olarak söz konusu programlarda verilen eğitimin dilinden bağımsız olarak ele alınmış, mütercim tercümanlık sahasındaki genel ihtiyaç ve gereksinimler doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Verilerin toplanmasında üniversitelerin kurumsal internet adreslerindeki bilgilerden yararlanılmış, daha sonra bu veriler analiz edilmiştir. Bununla birlikte, genel itibariyle mütercim tercümanlık eğitiminde ortaya çıkan yaklaşım ve yöntem sorunlarına ilişkin genel tespitlerde bulunulmuş, çevirmen istihdam eden kurum ve kuruluşların ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda nitelikli çevirmen yetiştirmeye yönelik çözüm önerileri sunularak sonuç bölümünde, ulaşılan sonuçlar belirtilmiştir.

Programların genel amaçları

Söz konusu programların genel amaçlarına bakıldığında gerçek gereksinimlere çözüm üretebilecek çeviriyi kültürler arası iletişim uzmanlığı olarak benimsemiş öğrenciler yetiştirmenin yanı sıra [3] tıp, hukuk, sosyal bilimler,

[1] T. Gedikoğlu, *Çağdaş Yükseköğretim: Önemi, Sorumlulukları, Planlı Değişim ve Yönetim, 1991. S.20*

[2] https://aybu.edu.tr/insanvetoplum/dogudilleri/custom_page-322-arapca-mutercim-tercumanlik.html

[3] http://almancaceviri.edebiyat.istanbul.edu.tr/tr/content/anabilim-dalimiz/misyon-ve-vizyon

teknik ve edebiyat alanlarında, terminoloji ve alan bilgisiyle donanmış ve bu alanlarda ulusal ve uluslararası düzeyde çeviri yapan, çevirmenlik mesleğinin etik değerlerine sahip[4] Türkiye'de ve Yurt dışında resmi veya özel bütün kurum ve kuruluşlarda Mütercim Tercümanlık mesleğini sözlü ve yazılı olarak başarıyla yürütebilecek nitelikte Arapça mütercim tercümanlar yetiştirmek[5] olduğu görülmektedir.

Mütercim Tercümanlık Öğretim Programlarının Genel Özellikleri

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Arapça Mütercim Tercümanlık lisans programında, özel alan çevirisi dersleri olarak *Hukuk Çevirisi (1-2-3-4-5), Medya Çevirisi, Haber Çevirisi (1-2-3), Edebi Çeviri (1-2-3), Teknik Çeviri (1-2), Tıbbi Çeviri (1-2), Dini Metinler Terminolojisi ve Çevirisi (1-2), Turizm Çevirisi (1-2), Diplomasi Çevirisi, Dijital Medya Çevirisi* dersleri yer alırken, *Çevirmenlik Uygulamaları, Bilgisayarlı Çeviri Teknolojileri, Etkili İletişim Becerileri (1-2), Çevirmenlik Uygulamaları Not Alma Teknikleri vb.* çeviri yöntem ve yaklaşım dersleri bulunmaktadır. Sözlü çeviriyle ilgili olarak Ardıl Çeviri (1-2-3) ve Eşzamanlı Çeviri (1-2) dersleri yer almaktadır. Dört temel beceri odağında yabancı dil eğitimini amaçlayan yazılı anlatım, sözlü anlatım vb. derslerin de yer aldığı programda yazılı özel alan çevirisine ağırlık verdiği görülmektedir.[6]

Hacettepe Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık lisans programı ders listesinde, öğrenciler için ana dil kültürü ikame etmeyi amaçlayan *Uygarlık Tarihi, Güncel Tartışmalar, Çevirmenler İçin Türkçe (1-2), Dil ve Kültür, Çağdaş Türk Toplumu, Çağdaş Türk Edebiyatı, Popüler Kültür, Yaratıcı Yazarlık, Türk İşaret Dili (1-2), Çevirmenler için Tıp, Çevirmenler İçin Hukuk, Çevirmenler için Yazın, Çevirmenler İçin Yazın, Çevirmenler İçin Bilim ve Teknik, Tekstil ve Kozmetik Metinleri Çevirisi vb. derslerin* yanı sıra genel çeviri dersleri ve özel alan çevirisine odaklanmış tıp çevirisi, hukuk çevirisi, edebi çeviri, bilimsel ve teknik metinler çevirisi, sosyal bilimler metinleri çevirisi, ekonomi çevirisi, patent çevirisi, AB metinleri çevirisi dersleri ile sözlü çeviri çalışmaları temelinde spor çevirmenliği, mahkeme çevirmenliği, konferans çevirmenliği, eş zamanlı çeviri, ardıl çeviri dersleri yer almaktadır. Buna ek olarak ders programında, çeviri bilimin temel kavram ve kuramlarını esas alan derslerin varlığı da dikkat çekmektedir. [7]

İstanbul Üniversitesi Almanca Mütercim Tercümanlık lisans programı ders tablosunda ise, çeviri amaçlı metin çözümlemesi, yazılı dil edinci, sözlü dil edinci, kültürler arası çalışmalar, karşılaştırmalı edebiyat, dil felsefesi, söylem çözümlenmesi, çeviride araştırma yöntemleri, dil içi çeviri, çeviri araştırmaları, dilbilim ve çeviri tarihi vb. çeviribilim ve dilbilim tabanlı derslere ağırlık verildiği, buna ilaveten yazılı özel alan çevirisi dersleri ve sözlü çeviri bağlamında toplum

[4] http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/vizyon.php

[5] https://aybu.edu.tr/insanvetoplum/dogudilleri/custom_page-322-arapca-mutercim-tercumanlik.html

[6] https://www.aybu.edu.tr/insanvetoplum/dogudilleri/contents/files/MÜFREDAT.pdf

[7] http://akts.hacettepe.edu.tr/ders_listesi.php?prg_ref=PRGRAM_00000000000000000000000089&birim_kod=511&submenuheader=2&prg_kod=511

çevirmenliği ve eş zamanlı çeviri dersleri ve atölye çalışmalarının yer aldığı görülmektedir. [8]

Mütercim Tercümanların Çalışma Alanları

Mütercim tercüman yetiştiren lisans programlarının çevirmenlerin muhtemel iş alanlarına göre izlencelerini oluşturmaları önem arz etmektedir. Bu kapsamda muhtemel iş alanlarına bakıldığında,

- Cumhurbaşkanlığı ve bağlı birimler
- Dışişleri Bakanlığı ve bağlı birimler
- Elçilikler, konsolosluklar
- Devlet Hastaneleri
- Göç İdareleri
- BM
- MİT
- Savunma Bakanlığı ve Bağlı Birimler
- M.E.B ve bağlı birimler
- Milli Saraylar (Dolmabahçe, Topkapı vb.)
- Devlet Arşivleri
- Diyanet İşleri Başkanlığı
- Çeviri Ajansları
- Televizyon Kanalları
- Ulusal Gazeteler
- Haber Ajansları
- Özel Hastaneler
- Yabancı ülkeler ile iş yapan ihracat firmaları
- İthalat Firmaları
- Turizm Organizasyon Şirketleri
- Havayolu Şirketleri
- Uluslararası Fuar Tanıtım Organizasyon Şirketleri
- AB Başkanlığı ve bağlı birimleri
- Ulusal ve Uluslararası Emlak Yatırım Firmaları
- Tekstil Firmalarının Yurt İçi ve Dışındaki Temsilcilikleri
- Büyük inşaat firmalarının yurt içi ve dışındaki temsilcilikleri
- Doğal taş ve Maden Ocaklarının Uluslararası Pazarlama Ofisleri
- Turistik Tesisler
- Film Yapım Ajansları
- Çağrı Merkezleri
- Kültür Kurumları (Yunus Emre Enstitüsü, TİKA vb.)
- İthalat ve İhracat Danışmanlık Firmaları
- Gümrükleme ve Lojistik Firmaları
- Sağlık Turizmi Firmalarının öne çıktığı görülmektedir. [9]

Genel Gözlemler, Sorunlar ve Öneriler

Örnek program olarak bu çalışmada ele alınan programlar dışında kalan diğer mütercim tercümanlık programları da göz önüne alındığında izlencelerin akademik söylemlerinde ağırlık merkezlerinin birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Bu farklılık program çıktılarının yeterlik düzeylerinde dengeli bir uygulamaya geçilemediğini gözler önüne sermektedir. Bu durumun nedenlerine bakıldığında, görevlendirilen akademisyenlerin, öğretim programlarının, kullanılan öğretim materyallerinin, yapılan uygulamaların iş dünyasının talep ve beklentileriyle yeterince uyuşmaması veya bu ihtiyaçları

8 http://almancaceviri.edebiyat.istanbul.edu.tr/tr/content/ogrenci/2018-2019-lisans-ders-tablosu

9 https://www.aybu.edu.tr/insanvetoplum/dogudilleri/custom_page-322-mutercim-tercumanlik-(arapca).html

karşılamaktan daha çok otantik temelli değil kuramsal temelli tasarlanmış olması, izlencelerin kuramsal düzeyde yoğunlaşırken uygulama düzeyindeki ihtiyaçları göz etmemesi ve iş dünyasının gerçeklerini yansıtmaması şeklinde gözlemler mevcuttur. Bununla birlikte programların genel hedeflerinde, vizyon ve misyon açıklamalarında kahir ekseriyetle, iş dünyasının talep ve beklentilerini karşılama düzleminde ele alınan söylemlerin bulunması dikkati çekmektedir.

Öte yandan mütercim tercümanlık programlarında görevli olan akademisyenlerin öğretmenlik, dil ve edebiyat, filoloji, çeviribilim, mütercim-tercümanlık çıkışlı oldukları bir gerçektir. Bu gerçeği kuşatan en önemli özellik çıkış programlarından bağımsız olarak yabancı dilde eğitim olgusudur. Dolayısıyla, Türkiye'de yabancı dilde eğitiminde yaşanan sorunların büyük ölçüde mütercim tercümanlık bölümlerinde de yaşandığı söylenebilir. Bu bağlamda yabancı dil eğitimcilerinin tespitlerine yer verilmesi, mütercim tercümanlık programlarındaki sorunların çözülmesine de ışık tutacaktır.

Bayraktaroğlu, yükseköğretimde yabancı dil eğitimi alanındaki temel sorunu yabancı dil eğitiminin niteliği hakkında üniversitelerin üst düzey bilgi ve birikimin yetersiz kalması ve buna ek olarak da uygulama da yabancı dil eğitimine özgü idari ve akademik yönetim bilincinin bulunmamasına bağlamaktadır. [10] Bu kapsam mütercim tercümanlık programlarında da aynı sorununun var olduğu gözlemlenmektedir.

Alptekin ise, yabancı dil eğitiminde öğretmen yetiştiren akademisyenlerin seçimi ve doçentlik sınavı gibi konularda branş faktörünün önemine işaret etmekte İngiliz Dili Eğitimi yerine Dilbilim, İngiliz Filolojisi, Çeviri bilim ya da Eğitim Bilimleri gibi bir başka anabilim dalından sınava girmiş kişilerin de görev almalarının doğru olmadığını belirtmektedir. [11] Aynı durumun tersinin mütercim tercümanlık bölümleri için de geçerli olduğu yani mütercim tercümanlık programlarında yabncı dil, filoloji, dil ve edebiyat çıkışlı adaylar yerine çeviribilim, mütercim tercümanlık lisans, yüksek lisans ve doktora çıkışlı akademisyen adaylarına öncelik tanınması gerektiği söylenebilir. Ancak, mütercim tercümanlık programlarının yabancı dil eğitimden çok daha sonraki süreçte kurulduğu ve branşlaşmaya çabaladığı dolayısıyla bu köklü yaklaşımın mütercim-tercümanlık programlarının ilk ve orta vadede akademik olarak verimsizleşmesine neden olabileceği bilinmelidir.

Yabancı dilde yöntem sorunları konusunda yurt dışındaki gelişmeleri alıp uygulamanın gerçekçi olmadığını, ülkemizdeki ortamın ve bağlamın, öğretim ve öğrenme koşullarının da değerlendirilmesi ve izlencelerin özgün olması gerektiğine atıfta bulunan Kocaman da, şunları kaydetmektedir:

"Yabancı dil öğretiminin sorunlarını tartışırken yöntem konusunu ağırlığına uygun bir yere yerleştirmek gerekiyor. Gerçekten de yöntemin dil öğretiminde her şey olduğunu ileri sürmek ne denli yanlışsa, belirli bir yöntemsel tavır almaksızın da dil öğretilebileceğini öne sürmek o denli gerçeğe

[10] *Türkiye'de Yabancı Dil Eğitiminde Eğitim Ne Olmalı?*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara:2014, s. 2

[11] A.g.e, s.19-20

aykırıdır. Kuşkusuz dil öğretiminde kullanılan yöntemler, katı, değişmez, değiştirilemez tabular değildir."[12] Benzer bir durum mütercim tercümanlık programları için söz konusudur. Bu çerçevede, ürün ve hizmetlerin dolaşım hızının artığı küreselleşme sürecinde mütercim tercümanların iş olanaklarının sürekli geliştiği ve çeşitlendiği hesaba katılmalı, çağın ihtiyaç ve gerekleri doğrultusunda mütercim tercümanlık öğretim programları ve yöntemleri devamlı güncellenebilmelidir. Buna karşın, Tütüniş ise, akademisyenlerin ders yüklerinin fazla olmasından dolayı yeni yöntemler denemek için hazırlanmaya zamanı olmadıklarını dile getirmektedir. [13] Giderek popülerliği ve öğrenci sayısı artan Mütercim tercümanlık programlarının akademik kadro sayılarının artırılması, yöntem sorunlarının aşılabilmesi, tıptan ekonomiye, diplomasiden hukuka kadar birçok sözlü ve yazılı özel alan çevirisi dersleri, ana dil kültürü ikame dersleri, çeviri bilim tabanlı kuramsal uygulamalar ve derslerin yer alması gereken bu programlarda öğretim elemanı bazında ihtisaslaşmayla birlikte programların ve öğretim materyallerinin geliştirilebilmesine imkân tanıyacaktır. Peker materyal değerlendirme kriterlerinde 'birinci ölçütün materyallerin içeriğinin ne kadar gerçekçi olduğu ikinci ölçütün ise aktivitelerin iletişimsel yöntemle işleyip işlemediğinin incelenmesi olduğu' şeklinde tespitlerde bulunmuştur.[14] Bu tespitler ışığında, devamlı zenginleşen, dinamikleşen ve değişen bir içeriğe sahip mütercim tercümanlık mesleğinin çevirmen yetiştirmek için uygulanacak programlara ve kullanılacak materyallere yeterli düzeyde yansıtılması işinin hayli zor olduğu da bir gerçektir. Bu çerçevede izlenebilecek stratejilerden birisi, otantik metinlerle çeviri öğreten ders kitapları hazırlamakla birlikte öğrencilerin yazılı ve sözlü çeviri sahasında kullanılan durumlar ve metinlere maruz bırakılarak, çeviri eyleminin ve ediminin içine aktif olarak dâhil edilmesidir. Bu bağlamda programlara, teorik ders saatleriyle birlikte uygulama saatleri ve atölye çalışmaları konulmalıdır. Çeviri araştırma ve uygulama merkezlerinin kurulması, sözlü ve yazılı staj uygulamalarının hazırlanması, bu anlamda gerek öğretim elemanları ve gerekse öğrencilerin akademik ve bilimsel olarak gelişmesine, güncel öğrenme malzemeleri ve öğretim materyallerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Kömür materyal geliştirmenin önemini şu sözlerle vurgulamıştır:

"*Yabancı dil öğretiminde materyal geliştirme önemli bir yere sahiptir. Materyal geliştirme, kısaca, dil edinim ve gelişim süreçlerine en üst düzeyde katkı yapabilecek kaynakların geliştirilmesi olarak özetlenebilir. Başka bir deyişle bu süreç, dil öğrenimini gerçekleştirmeye katkı yapacak materyallerin geliştirmesine yönelik bilgi, birikim ve deneyimlerdir."*[15] Bu bilgi, birikim ve deneyimlerin kazanılması ve öğrenci ve öğreticilerden geri dönütler alınarak akademik

[12] Ahmet Kocaman, *Tabancı Dil Öğretim Yöntemleri: Genel Bir Değerlendirme,* Genel Dilbilim Dergisi, 2, Ankara: 1978, s. 81.

[13] *Türkiye'de Yabancı Dil Eğitiminde Eğitim Ne Olmalı?*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara:2014, s. 34.

[14] A.g.e, s.65-67.

[15] A.g.e. s.73

ihtiyaçları karşılayan yeni materyaller geliştirilebilmesi için de çeviri derslerinin salt kuramsal tabanlı değil büyük oranda uygulama tabanlı olması gerekmektedir. Böylece mütercim tercümanlık programları bu bilgi, birikim ve deneyimlere sahip sahadaki uygulamaları bilen, nitelikli çevirmenler yetiştirebileceklerdir.

Programların bu hedef doğrultusunda mümkün olan en üst düzeyde bir başarı yakalayabilmesi için ayrıca;

- Bölüm kitaplıklarının bulunması
- Bu kitaplıklarda yabancı dil yayınlarıyla birlikte çeviri araştırmalarına yönelik yeterli düzeyde kaynak bulunması
- Uzmanlık alanlarına göre sözlükler ve ansiklopedilerin bulunması
- Eş zamanlı çeviri laboratuvarı bulunması
- Özel alan çevirisi için bilgisayarlı çeviri araçları ve programlarına sahip laboratuvar bulunması
- Farklı dillerdeki mütercim tercümanlık bölümler arasında kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve deneyimlerin paylaşılmasına yönelik bilimsel ve kültürel etkinliklerin desteklenmesi
- Akademisyenlerin yayın çalışmalarının üniversiteler tarafından teknik ve mali olarak desteklenmesi, bu kapsamda mevcut yasal prosedürler ve uygulamalar akademik verimliliği azaltmaktadır.
- Çeviri alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, çevirmen istihdam eden ajanslar ve şirketlerle ilişkiler geliştirilerek, staj ve istihdam olanaklarının artırılması
- Çevirmenlik meslek standartlarının belirlenerek çevirmenlerin yasal statüsünün ivedilikle oluşturulması
- Çeviri onaylama yetkisinin noterler yerine, belirlenecek uzmanlık kriterlerine verilmesi,
- Çeviri öğretim programlarının çağdaş gelişmeler paralelinde devamlı olarak güncellenmesi önerilmektedir.

Sonuç:

Sonuç olarak, mütercim tercümanlık programlarının nitelikli çevirmenler yetiştirmesi için kuramsal derslerin yanı sıra, yeni materyallere, yöntem ve yaklaşımlara, özel alan çevirisi uygulama derslerine, atölye çalışmalarına, sözlü ve yazılı staj çalışmalarına, çeviri araştırma ve uygulama merkezlerine, bölüm kitaplarının zenginleştirilmesine, akademik yayınların desteklenmesine, çevirmenlik mesleğinin teşvik edilmesi için bu alanda yasal düzenlemeler yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

[1] Ahmet Kocaman, *Tabancı Dil Öğretim Yöntemleri: Genel Bir Değerlendirme,* Genel Dilbilim Dergisi, 2, Ankara: 1978, s. 81.

[2]http://akts.hacettepe.edu.tr/ders_listesi.php?prg_ref=PRGRAM_00000000000000000000000089&birim_kod=511&submenuheader=2&prg_kod=511

[3]http://almancaceviri.edebiyat.istanbul.edu.tr/tr/content/anabilim-dalimiz/misyon-ve-vizyon

[4]http://almancaceviri.edebiyat.istanbul.edu.tr/tr/content/ogrenci/2018-2019-lisans-ders-tablosu
http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/vizyon.php

[5]https://aybu.edu.tr/insanvetoplum/dogudilleri/custom_page-322-arapca-mutercim-tercumanlik.html

[6]https://www.aybu.edu.tr/insanvetoplum/dogudilleri/contents/files/MÜFREDAT.pdf

[7]https://www.aybu.edu.tr/insanvetoplum/dogudilleri/custom_page-322-mutercim-tercumanlik-(arapca).html

[8] T. Gedikoğlu, *Çağdaş Yükseköğretim: Önemi, Sorumlulukları, Planlı Değişim ve Yönetim, 1991. S.20*

[9] *Türkiye'de Yabancı Dil Eğitiminde Eğitim Ne Olmalı?*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara:2014.